

ЛІТЕРАТУРА:

1. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе – М.: Международные отношения, 1980. – 339 с.
2. Електронний словник/ Режим доступу <http://uk.urbandictionary.com/define.php?term=that+ship+has+sailed> (дата звернення 07.04.2016)
3. Субтитри до серіалів [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://ua.tvsubtitles.net/tvshow-68-1.html> (дата звернення 05.02.2016).
4. How to Play Hard to Get [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.wikihow.com/Play-Hard-to-Get> (дата звернення 07.04.2016).
5. The English Annotation [Електронний ресурс] / Режим доступу http://annotation_en_ru.academic.ru/48/a_plague_on_both_your_houses (дата звернення 07.04.2016).
6. Електронний словник / Режим доступу <http://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/people-who-live-in-glass-houses-shouldn-t-throw-stones> (дата звернення 07.04.2016)

НОВОСАД Ю.

Науковий керівник – канд. філол. наук Цепенюк Т.О.

**ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД ДО ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЕВОГО ЕТИКЕТУ
У ТВОРАХ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ЕПОХИ**

Постановка наукової проблеми. Належність людини до певної статі відіграє важливу роль у процесі формування особистості, на що впливає багато чинників, серед яких одне з чільних місць належить мові. Поняття «гендер» було введено в понятійний апарат науки в кінці 60-х – на початку 70-х років минулого століття і використовувалося спочатку в історії, історіографії, соціології та психології, а потім і в лінгвістиці. Сьогодні активно формується такий напрям досліджень, як лінгвістична гендерологія, або гендерна лінгвістика, що вивчає особливості мови чоловіків і жінок. Гендерний фактор справді впливає на вибір мовних засобів у різних мовах, а от ступінь, обумовленість, інтенсивність та інші аспекти цього впливу і є областю дослідження гендерної лінгвістики.

Аналіз досліджень. У вітчизняній лінгвістиці перші регулярні дослідження гендеру почали проводитися наприкінці 80-х – на початку 90-х років. У наш час цей процес відбувається так стрімко, що впевнено можна заявити про появу ще однієї галузі вітчизняного мовознавства – лінгвістичної гендерології (чи гендерної лінгвістики). Гендерній проблематиці у мовознавстві присвячена велика кількість праць західних дослідників (Л. Ірігарей, Д. Камерон, Ю. Крістева, Ж. Лакан, Р. Лакоф, М. Талбот, Д. Таннен та багато інших) та науковців країн СНД (О. Горошко, Т. Гундорова, А. Кириліна, І. Халеева та ін.).

Соціокультурна обумовленість мовних явищ лежить в основі гендерних досліджень у мові, що набули широкого розповсюдження під назвою «гендерна лінгвістика». Незважаючи на багаторічну історію дослідження гендеру в більшості гуманітарних наук та в лінгвістиці зокрема, сама категорія гендеру визнається досить неоднозначною та такою, що потребує більш чіткого тлумачення та визначення.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей гендерного підходу при перекладі художньої літератури, а саме при відтворенні мовленнєвого етикету у творі Джейн Остін «Pride and Prejudice» та його українських перекладах: «Гордість та упередженість» (перекладач Володимир Горбатко) та «Гідність і гонор» (перекладач Тетяна Некряч).

Виклад основного матеріалу. Переклад художнього твору – це мистецтво, складний процес. Художній твір несе в собі художньо-естетичну функцію, і основною метою такого твору є досягнення певного естетичного впливу. З точки зору прагматики перекладу найбільш труднощі відчуває перекладач художньої літератури, адже в процесі перекладу йому необхідно «перекодувати» зміст вихідного тексту мовою перекладу і передати прагматичну інтенцію автора тексту оригіналу для досягнення адекватного перекладу. Перекладач є представником або жіночої, або чоловічої статі, з властивим їй/йому набором суспільно та культурно зумовлених гендерних характеристик. Гендерна ідентичність перекладача неминуче виявляється в її/його індивідуальній стилістиці – виборі граматичних форм, лексичних уподобаннях, емоційній забарвленості мови тощо [4, с.412]. Тому важливим критерієм адекватності перекладу є гендерна неупередженість створюваного перекладачем дискурсу.

Переклад літератури часів Вікторіанської епохи є складним завданням. Адже перекладач повинен розпізнати соціокультурну інформацію та знайти шляхи інтерпретації її українською мовою. Важливим є розуміння змісту тексту оригіналу, а також екстралінгвістичні знання обох культур. Вікторіанська епоха – період в історії Великої Британії, який хронологічно приблизно збігається і пов'язується з правлінням королеви Великої Британії Вікторії [3].

Відомим є вікторіанський кодекс поведінки – це декларація всіх можливих чеснот: працелюбності, пунктуальності, помірності, хазайновитості та інших. Вирізнялися також і правила поведінки між чоловіками та жінками. Наприклад, за столом після обіду залишалися лише чоловіки, щоб викурити сигару і поговорити; жінки ж виходили. Відкриті симпатії були заборонені, а жінка вважалась скомпрометованою, якщо бодай на хвилину залишилася в кімнаті наодинці з чоловіком [2].

Щодо мовленнєвого етикету, то за часів письменниці Джейн Остін він був теж доволі стандартизованим. Наприклад, подружжя при сторонніх звертались один до одного офіційно («містер», «місіс»), щоб не образити моральність присутніх. Залицалися чоловіки шляхом ведення різноманітних філософських бесід та використовуючи символічні жести. Відверті зізнання у коханні були неприйнятними [2].

Мовленнєвий етикет - це національно-специфічні правила мовленнєвої поведінки, які реалізуються в системі стійких формул і висловів, що рекомендуються для висловлення подяки, прощання тощо в різних ситуаціях ввічливого контакту зі співбесідником, зокрема, під час привітання, знайомства, звертання тощо [5, с.110].

Перекладачі В. Горбатько та Т. Некряч використовували різні підходи до відтворення особливостей мовленнєвого етикету тексту оригіналу. Розгляньмо на прикладах детальніше способи та прийоми відтворення одиниць мовленнєвого етикету.

My dear Mr. Bennet, said his lady to him one day [8, с.3]. У перекладі В. Горбатька: Мій дорогий містере Беннет, — якось звернулася дружина до свого чоловіка [7]... Слово dear перекладається шляхом експресивації – нейтральне слово дорогий перекладається стилістично маркованим відповідником дорогий. Слово lady запропоновано контекстуальний відповідник дружина.

Переклад Т. Некряч: Любий мій містере Беннет, - одного дня звернулася місіс Беннет до чоловіка [6, с.4]... Як бачимо, перекладачка підійшла до відтворення мовленнєвого етикету більш нейтрально і стандартно. Тим більше, далі по тексту вона притримувалася обраного варіанту перекладу dear – любий. Тоді як В. Горбатько використовує ще й любий, голубе мій.

But you forget, mamma, said Elizabeth [8, с.6] - Але ж не забувайте, мамо, — сказала Елізабет [7]... - у В. Горбатька відповідник мама є нейтральним, тоді як Некряч обирає лагідне звертання: Але ви забуваєте, матусю, - промовила Елізабет [6, с.8].

Звертання донька не вживалось. Містер Беннет звертається до своєї дочки Мері: a young lady [8, с.7]. У В. Горбатька – молода панна [7]. Хоча тут допущено помилку, а саме плеоназм, адже панна – це молода незаміжня дівчина [1]. Тетяна Некряч перекладає a young lady як дівчиця [6, с.9] - застарілим, народно-поетичним українським словом. Можливо, на думку перекладачки, використання такої одиниці мало б сприяти наближенню перекладного твору до оригіналу в історично-часовому просторі.

Родинні зв'язки у звертанні демонструвалися, крім традиційних батько, мати, бабуся, дідусь вживанням таких слів на позначення спорідненості, як брат, сестра, кузен, кузина:

I am very sensible, madam, of the hardship to my fair cousins [8, с.65]. Обое перекладачів зберігають у текстах перекладу ці звичайні звертання:

Я добре свідомий тих великих труднощів, які можуть випасти на долю моїх прекрасних кузин, пані [7] - звучить переклад В. Горбатька.

Я добре розумію, мадам, складну ситуацію моїх чарівних кузин [6, с.74] - варіант Т. Некряч.

Характерною рисою перекладу мовленнєвого етикету Володимиром Горбатьком є відтворення етикетних формул sir та madam суто українськими пан та пані, що видається нам сумнівним рішенням:

You are too hasty, sir, she cried [8, с.107] - Вам не здається, що ви надто поспішаєте, пане? — скрикнула вона [7].

В українській мові пан має значення поміщик; той, хто займав привілейоване становище в дореволюційному суспільстві [1]. Це призводить до одомашнення перекладу, що, на нашу думку, недоцільно. Можливо, перекладач мав на меті передати іронію, з якою Елізабет сказала цю репліку – в такому випадку інтенція перекладача є успішною. Тетяна Некряч в таких ситуаціях, знову ж таки, обирає стандартні відповідники: Ви надто поспішаєте, сер, - вигукнула Елізабет [6, с.119]. З іншого боку, це робить переклад одноманітним, монотонним, який не передає інтонацій та конотацій тексту оригіналу.

Молоді люди у звертаннях один до одного були стриманими і вживали форми міс та містер разом з прізвищем.

You observed it, Mr. Darcy, I am sure [8, с.35].

А ви, містере Дарсі? Ви ж просто не могли цього не помітити [7]! - переклад Горбатька.

А ви, містере Дарсі, безумовно, помітили все [6, с.41]. - переклад Некряч.

При відтворенні таких форм звертань обое перекладачів обирають однакову стратегію.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. Загалом, і Володимир Горбатько, і Тетяна Некряч впоралися з відтворенням мовленнєвого етикету у своїх перекладах твору. Проте, можна виокремити деякі відмінності, які ми пов'язуємо із гендером перекладачів. Зокрема, Володимир Горбатько у виборі варіантного відповідника діє рішуче, що призводить до надання певного забарвлення або до адаптації до українського читача. В таких випадках етикетні форми не відповідають тим, що вживаються в оригіналі. Тетяна Некряч діє більш стандартно, і цілком відтворює дух тодішнього часу.

Перспективою подальших досліджень є вивчення та аналіз впливу статі перекладача на відтворення інших елементів художніх текстів, зокрема творів Вікторіанської епохи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua>
2. Артемов Стас / Беспредел приличий/ С. Артемов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vokrugsveta.ru/blogs/sartemov/1684.php>
3. Вікторіанська епоха. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікторіанська_епоха
4. Комов О.В. Гендерний аспект перекладу/ О.В. Комов// Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2011. – Випуск XXIV. – Частина 1. – С. 409-416.
5. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб./З. Мацюк, Н. Станкевич. – К.: Каравела, 2005. – С.110.
6. Остін Джейн. Гідність і гонор/ Дж. Остін; [пер. з англ. Т. Некряч]. - К.: ТОВ «Компанія «ВЕЛМАЙТ», 2014. – 416 с.
7. Остін Джейн. Гордість і упередженість/ Дж. Остін; [пер. з англ. В. Горбатька]. – Режим доступу: <http://www.e-reading.club/book.php?book=1025979>
8. Austen Jane. Pride and Prejudice/Jane Austen. – Kyiv: Znannia, 2015. – 382p. – (English Library).

ГРЕБЕНИК І.

Науковий керівник – асист. Куца О. І.

ВІДТВОРЕННЯ ФІГУР ЯКОСТІ У ТРЕЙЛЕРАХ ЗАСОБАМИ МОВИ-МЕТИ

У нас час продукція кіноіндустрії, особливо зарубіжної, користується неабиякою популярністю серед глядачів. Успіх іноземного фільму значною мірою залежить як від якісного перекладу самої стрічки, так і, безумовно, від якісного відтворення трейлера до нього, позаяк цей короткий промо-ролик фільму допомагає глядачам прийняти рішення щодо перегляду тієї чи іншої стрічки.

Окремі аспекти кіноперекладу вивчають: В. Горшкова, Р. Матасов, О. Соловей, С. Назмутдінова та ін. Стилістичним проблемам перекладу присвячені наукові доробки І. Корунця, І. Кравчук, Ю. Бабій, Н. Глінки та ін. Однак адекватність перекладу стилістичних фігур у трейлерах залишається поза увагою дослідників.

Мета статті полягає у вивченні англійських стилістичних фігур якості у трейлерах до фільмів та адекватності їх відтворення українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Насамперед слід зазначити, що кінопереклад – це особливий різновид художнього перекладу, адже він спрямований на здійснення художньо-естетичного впливу та досягнення комунікативно-прагматичного ефекту, де кінодіалог – кінцева одиниця перекладу. Однією зі складових кіно є трейлери – невеликі сегменти певного фільму, які використовують для рекламування художнього фільму у кінотеатрах та на телеканалах [2, с. 32].

Процес перекладу трейлерів до фільмів значно відрізняється від процесу перекладу самого фільму. Особливості перекладу роликів до фільмів (трейлерів) полягає у тому, що:

- переклад трейлера відбувається задовго до виходу фільму у прокат, тому перекладач стикається із труднощами у розумінні відносин між героями та їх статусом;
- назва фільму – візитівка, першочергова інформація, яку глядач отримує про кінострічку. Взаємозв'язок між перекладом назви фільму та трейлера досить тісний, адже вони повинні відповідати один одному, оскільки глядач спочатку читає назву фільму, а потім дивиться трейлер до нього;
- переклад трейлера до фільму займає значно менше часу, ніж переклад самого фільму, отже спрощує роботу перекладачеві;
- під час перекладу трейлера до фільму слід звернути увагу не тільки на дослівну передачу з англійської мови українською, а й на артикуляцію зарубіжних акторів [8, с. 63].

Цікаво, що трейлери, як і будь-які інші тексти мають стилістичний аспект, який представлений різноманітними стилістичними фігурами мовлення [1, с. 17].

Стилістичні проблеми перекладу стосуються передачі у перекладі стилістичних характеристик оригіналу: відповідності стилів і жанрів та передачі різних стилістичних засобів (фігур). Оскільки, стилістична компетенція становить вищий рівень у порівнянні зі знанням граматики та лексики, то стилістичні проблеми перекладу становлять більші труднощі для перекладача [3, с. 59].

Врахування стилістичних особливостей оригіналу та їх відтворення сприятиме адекватності перекладу. Адекватний переклад – відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Такий переклад враховує і змістову, і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому ніяких норм, є точним і не містить певних неприпустимих переколючень [9].

Звернемо увагу, що стилістичні фігури - синтаксичні мовні звороти, орієнтовані на незвичність слововживання, посилення емоційності, образності вислову, оздобу мовлення [10, с. 186].

Л. Мацько та ін. стверджують, що поняттям «фігури» охоплюються три типи виражальних засобів мови:

- фігури заміни, заміщення (тропи);
- фігури сумісності;